

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI
VE EŞİTLİK KURUMU

ŞIRNAK T TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:
2023/03

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 24.01.2023 tarih ve 2023/60 sayılı kararında oy birliği ile kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	2
2.1. KURUM HAKKINDA GENEL BİLGİLER	2
2.2. PERSONEL	3
2.3. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILANLAR.....	3
3. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER	4
3.1. FİZİKSEL KOŞULLAR.....	4
3.2. YÖNETİM VE PERSONELİN TUTUMU	6
3.3. DİSİPLİN VE ŞİKÂYET PROSEDÜRLERİ	7
3.4. BESLENME	8
3.5. SAĞLIK.....	8
3.6. PSİKO-SOSYAL SERVİS HİZMETLERİ	10
3.7. EĞİTSEL, SOSYAL, KÜLTÜREL, MESLEKİ VE SPORTİF FAALİYETLER.....	10
3.8. DIŞ DÜNYA İLE ETKİLEŞİM	12
4. TAVSİYELER	12
4.1. KURUM İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER	12
4.2. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER	14

KISALTMALAR

- ACEP** : Akıllı Teknolojilerin Ceza İnfaz Kurumlarına Entegrasyonu
- COVID-19** : Yeni Korona Virüs Hastalığı
- OPCAT** : İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
- SEGBİS** : Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi
- TIHEK** : Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
- UÖM** : Ulusal Önleme Mekanizması

1. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), 6701 sayılı Kanun ile insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14.09.2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın 1'inci maddesine göre Protokolün amacı; *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*
3. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanun'un 2/1-k bendine göre UÖM; *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-j bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarına ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir.
5. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 8'inci maddesi uyarınca; *“Kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup hâlinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesislerdir.”*

6. Anılan görevin icrası kapsamında 27.10.2022 tarihinde Şırnak T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna¹ *haberli* bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret heyetinde; ... yer almıştır.
7. Ziyaret, İdare ile yapılan ön görüşmeyle başlamıştır. Görüşmede; TIHEK Heyeti tarafından, ulusal önleme mekanizması, ziyaretin amacı ve yöntemine ilişkin bilgiler verilmiştir. İdareden Kurum hakkında güncel bilgiler, kurumun mevcut durumu, mahpusların² sayısı ve sınıflandırmalarına ilişkin bilgiler alınmıştır. İdare ile yapılan görüşmenin ardından Ziyaret Heyeti koğuşların bulunduğu alan ve eklentilerde incelemelerde bulunmuştur. İncelemeler sırasında sağlık servisi, psiko-sosyal servis, manevi rehberlik servisi, kütüphane, atölyeler, kamera odası, çamaşırhane, kantin, açık ve kapalı görüş alanları, avukat görüşme alanı, personel yemekhanesi, ziyaretçi odaları, açık ve kapalı spor salonları ziyaret edilmiştir. Buradaki incelemelerin ardından İdareden mahpusların yerleşim planına ilişkin belge üzerinden, İdarenin dahli olmadan özellikle farklı suç türünden mahpusların bulunduğu koğuşlar seçilerek buradaki mahpuslarla görüşmeler gerçekleştirilmiş ve mahpusların tutuldukları ortam yerinde gözlemlenmiştir. Heyet üyeleri tarafından görüşme gerçekleştirilen mahpuslara; TIHEK hakkında genel bilgi verilmiş, ziyaretin amacı ve kapsamı belirtilmiş; gizliliğe riayet edilerek rapor hazırlanacağı hususu aktarılmıştır. Görüşmeler sırasında infaz koruma memurları ile diğer idari personelden herhangi bir kimse koğuşlarda bulunmamıştır. Ziyaret bitiminde İdare ile son bir toplantı yapılmış; ilk tespit ve gözlemler ile acil olduğu değerlendirilen hususlar paylaşılmış; ziyaret sonrası hazırlanacak raporun İdare ve ilgili kurumlarla paylaşılarak tavsiyelerin takip edileceği ve takip ziyareti de yapılabileceği bilgisi verilmiş; ilgili bilgi ve belgeler alınarak ziyaret sonlandırılmıştır.
8. Bu rapor, 18.01.2022 tarih ve 2022/43 sayılı Kurul kararı ve Başkanlık makamının 21.10.2022 tarihli ve 15112 sayılı oluruna istinaden 27.10.2022 tarihinde, Şırnak T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. KURUM HAKKINDA GENEL BİLGİLER

¹ Bundan sonra kısaca Kurum olarak ifade edilecektir.

² Bu raporda kullanılan “mahpus” sözcüğü, ceza infaz kurumlarında özgürlüğünden mahrum bırakılan tutuklu, hükümlü ve hüküm özlüleri ifade etmektedir.

9. Şırnak merkeze 5 kilometre uzaklıkta bulunan Kurum 21.04.2022 tarihinde faaliyete geçmiştir.
10. Toplamda 17100 metrekare alan üzerine kurulu olan Kurumda, tek kişi kapasiteli 18 koğuş, 10 kişi kapasiteli 8 koğuş, 10 kişi kapasiteli 2 geçici koğuş, 10 kişi kapasiteli 1 revir koğuşu, 14 kişi kapasiteli 1 engelli koğuşu ve 14 kişi kapasiteli 61 koğuş olmak üzere toplamda 91 koğuş bulunmaktadır.
11. Kurumda 2 adet doku hasarı ve travma önleyici oda³ bulunmaktadır.
12. Kurumda; 1 adet kapalı spor salonu, 1 adet açık spor salonu, 6 adet derslik, 36 adet kapalı görüş kabini, 4 adet açık görüş salonu, 4 adet aile görüşme odası, 1 adet çocuk görüşme odası, 20 adet avukat görüşme odası, 1 adet manevi rehberlik odası, 1 adet çocuk oyun odası, 1 adet çok amaçlı salon, 2 adet ziyaretçi arama kabini, kütüphane, personel yemekhanesi, terzihane, mescit, revir, psiko-sosyal servis odası, psiko-sosyal servis bireysel görüşme odası, berberhane, merkez kontrol odası ve kantin bulunmaktadır.
13. Kurumda 5 adet aktif SEGBİS odası bulunmaktadır.
14. Kurumda 7/24 esasına göre kayıt yapan toplamda 144 adet kamera bulunmaktadır.

2.2. PERSONEL

15. Şırnak T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda; 1 kurum müdürü, 2 kurum ikinci müdürü, 3 idare memuru, 1 hekim, 2 diş hekimi, 1 ambar memuru, 1 psikolog, 1 sosyal çalışmacı, 1 memur, 1 hizmetli, 2 sayman, 2 öğretmen, 2 bilgisayar işletmeni, 3 cezaevi katibi, 3 sağlık memuru, 3 kaloriferci, 6 teknisyen, 8 şoför, 6 infaz ve koruma baş memuru, 149 infaz ve koruma memuru olmak üzere toplam 198 personel görev yapmaktadır.
16. Kurum kayıtlarında söz konusu personelin; 161'inin ön lisans/lisans, 37'sinin ise lise ve dengi okul mezunu olduğu yer almaktadır.

2.3. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILANLAR

17. Kurumun kapasitesi 996 kişidir. Ziyaret tarihinde Kurumda 632'si hükümlü, 211'i tutuklu ve 175'i hüküm özlü olmak üzere toplam 1018 mahpus bulunmaktadır.

³ Yumuşak oda ve süngerli oda olarak da bilinmektedir.

18. Kurumda 27 kadın ve 16 yabancı mahpus bulunmaktadır. Kurumda ayrıca 1'i görme engelli, 1'i felçli, 10'u ise kronik hastalığı bulunan olmak üzere toplam 12 engelli mahpus bulunmaktadır.
19. Kurumda çocuk mahpus ve anne yanında kalan çocuk bulunmamaktadır.

3. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

3.1. FİZİKSEL KOŞULLAR

20. Kurumun artırılmış kapasitesi 966 kişi olup ziyaret tarihi itibariyle Kurumda 1018 mahpus kalmaktadır. Ziyaret Heyetinin koğuşlarda yaptığı incelemede birden fazla koğuşta mahpusların yere yatak serip uyuduğu, birkaç koğuşta ise koğuş kapasitesinin altında mahpus kaldığı gözlemlenmiştir. İdare Kurumun, kapasitesinin üzerinde mahpus barındırdığını, mahpusların suç türüne göre koğuşlara yerleştirildiğinden koğuşlardaki yoğunlukların farklı olduğunu belirtmiştir.
21. Kurumun ısıtılması, kalorifer sistemi aracılığıyla kömürle sağlanmaktadır. İdare, kalorifer hattında boruların uygun çapta döşenmemesinden ve bölgede çetin kış şartlarının hakim olmasından kaynaklı kış aylarında ısınma problemleriyle karşılaştığı bilgisini paylaşmıştır. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde, havaların soğuk olduğu dönemlerde koğuşların çok fazla ısınmadığı belirtilmiştir.
22. Görüşme yapılan mahpuslar, yoğun yağmur ve kar yağışının olduğu zamanlarda, pencere kenarlarından koğuşlara su sızdığını ve yatakların ıslandığını ifade etmiştir. İdare de, yoğun kar yağışından dolayı kış aylarında çatılarda ciddi oranda kar ve buz kütleleri oluştuğunu ve çatılarda kar tutucuların olmadığını bu durumun havalandırmaya çıkan mahpuslar için risk oluşturduğunu belirtmiştir. Ziyaret Heyetinin yaptığı incelemede, pencere kenarlarından su geçebileceği gözlemlenmiştir.
23. Kurumdaki bütün koğuşlarda havalandırma alanı bulunmaktadır. İdare, havalandırma kapılarının sabah gün doğumuyla birlikte açıldığını ve hava kararınca da kapatıldığını, kapıların açılıp kapatılma saatlerinin mevsim şartlarına göre düzenlendiğini aktarmıştır. Görüşme yapılan mahpuslar, havalandırma alanlarının saat 7:00-07:30 saatlerinde açıldığını ve akşam saat 17:00 civarında kapandığını beyan etmiştir.
24. Koğuşların her birinde 1 adet tuvalet ve 1 adet banyo bulunmaktadır. Ayrıca tekli koğuşlar ve geçici koğuşlar hariç, diğer bütün koğuşlarda 1 adet mutfak da bulunmaktadır.

- 25.** İdare, her mahpus için günlük 50 litre sıcak su, 150 litre soğuk su olmak üzere toplamda 200 litre suyun koğuş güncel sayıları dikkate alınarak koğuş otomatlarına aktarıldığını ve mahpusların 7/24 suya erişim olanaklarının bulunduğu bilgisini paylaşmıştır. Mahpuslar sıcak suya erişim konusunda sorun yaşadıklarını, bazı zamanlar sıcak suya erişiminin hiç olmadığını bazı zamanlar ise çok sınırlı olduğunu, sıcak su konusunda koğuşlar arası adil bir dağılımın yapılmadığı yönünde şikâyette bulunmuştur. Söz konusu iddialar Ziyaret Heyeti tarafından İdareye iletilmiş; İdare, koğuş otomat sisteminde bazı teknik sorunlar yaşandığını ve mağduriyetlerin bundan kaynaklandığını, söz konusu sistemin tamiri için Ankara'dan bir teknik heyetin gelip gerekli incelemeleri yaptığını, sorunun kısa süre içerisinde çözüleceğini ifade etmiştir.
- 26.** İdare, her mahpusa 1 adet giysi dolabı ve 1 adet battaniye verildiğini; talepleri olması halinde mevsim şartları da göz önünde bulundurularak mahpuslara ek battaniye sağlandığını ifade etmiştir. Görüşme yapılan mahpuslar; her mahpusun yatak, yastık, nevresim, battaniye ve dolabının olduğunu ifade etmiştir.
- 27.** Koğuşların temizliğinin, İdare tarafından mahpuslara ücretsiz olarak dağıtılan temizlik malzemeleriyle, mahpuslar tarafından gerçekleştirildiği anlaşılmıştır.
- 28.** Ziyaret Heyetinin engelli koğuşunda yaptığı incelemede, koğuşun iki katlı olduğu, uyuma alanı ile ortak alanının farklı katlarda yer aldığı ve bu durumun, vücudunun yarısı felçli olan engelli mahpusun günlük yaşantısını oldukça zorlaştırdığı, koğuş tuvaletinin engelli bireylerin ihtiyaçlarına uygun şekilde tasarlandığı ancak banyonun engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığı tespit edilmiştir.
- 29.** Süngerli odalarda havalandırma ve yapay aydınlatma imkânı mevcuttur. Odalarda kamera bulunmakla birlikte kameranın mahremiyeti sağlayacak şekilde tuvaletin olduğu bölümü görüntülediği görülmüştür. Ayrıca oda kayıt defterinin de düzenli olarak tutulduğu tespit edilmiştir.
- 30.** Ziyaretçi odalarından birisinin kadın ziyaretçilere, diğerinin ise erkek ziyaretçilere tahsis edildiği, odalarda askılık olduğu ve odaların temiz olduğu görülmüştür.
- 31.** Kurumda 4 adet aile görüş odası bulunmaktadır. Aile görüş odalarında banyo bulunduğu, odaların düzenli ve temiz olduğu, her odada elbise dolabı bulunduğu ve oda pencerelerinde perde olduğu gözlemlenmiştir. İdare, eş görüşmelerinin pandemi öncesi dönemde düzenli olarak yapıldığını ve eş görüşme odalarının yoğun olarak kullanıldığını, pandemiyle birlikte alınan önlemler kapsamında eş görüşmelerinin askıya alındığını ancak mevcut durumda

pandemi önlemlerinin kalkmasıyla birlikte eş görüşmelerine tekrar başlanılacağını, dolayısıyla odaların da yakın zamanda tekrardan kullanılacağını belirtmiştir.

- 32.** Koşullarda kamera bulunmamaktadır. Havalandırma avlularında ise kamera bulunmakta olup buradaki kameralar, firar olaylarını önleme amacına yönelik sadece avlunun üst kısmını gösterecek şekilde konumlandırılmıştır. Ziyaret Heyetinin yaptığı incelemede bazı kameraların kayıt altına almadığı kör noktalar bulunduğu ve bazı kameraların da bozuk olduğu tespit edilmiştir. Kamera kayıtlarının ise geriye dönük 90 güne kadar izlenebildiği test edilmiştir.
- 33.** İdare, kantinde satılan ürünlerin listelerini ve satış fiyatlarını güncel olarak mahpusların bulunduğu oda ve koşullara dağıttığı bilgisini vermiştir. Ziyaret Heyetinin kantinde yaptığı incelemede, ürün çeşidinin oldukça fazla olduğu, kadın ihtiyaç ürünleri de dâhil olmak üzere temel ihtiyaç maddesi olarak kabul edilen ürünlerin satışının yapıldığı ve ürün fiyatlarının piyasa şartlarına göre makul olduğu gözlemlenmiştir.
- 34.** Kurum çamaşırhanesinde çalışan vaziyette 6 adet çamaşır makinesi ve kurutma makinesi mevcuttur. İdare, mahpuslara ait nevresim ve battaniyelerin belirli aralıklarla Açık Ceza İnfaz Kurumu bünyesindeki çamaşırhanede yıkatıldığını, mahpuslara ait kişisel çamaşırların ise belirli bir ücret karşılığında Kurum çamaşırhanesinde yıkatıldığını belirtmiştir.
- 35.** Kurumda yangın söndürme sistemi bulunduğu, yeni yangın tüpleri alındığı ve yılda iki defa yangın tatbikatı yapıldığı ifade edilmiştir. Koridorlarda yangın dolapları ve yangın söndürme tüpleri olduğu görülmüştür.

3.2. YÖNETİM VE PERSONELİN TUTUMU

- 36.** İdare, Kuruma hükmü kesinleşerek, tutuklanarak veya başka ceza infaz kurumlarından nakil yoluyla gelen mahpusların aramalarında, öncelikle bedenin üst kısmındaki giysilerin çıkartıldığı, bedenin üst kısmındaki giysiler giyildikten sonra bedenin alt kısmındaki giysilerin çıkartılarak aramayı yapıp tamamladıkları bilgisini vermiştir. İdare mahpusların, kuruma girişleri esnasında şüphe uyandırması veya istihbarat alınması durumlarında ise detaylı aramaya tabi tutulduklarını; detaylı aramanın da kimsenin görmediği, elle temasın olmadığı ve mümkün olduğunca en kısa sürede bu iş için ayrılan bölmede önlük verilerek doktor tarafından yapıldığını, arama sırasında aramanın gerekliliğini ortaya koyan tutanak tanzim edildiğini ifade etmiştir.

37. İdare, mahpusların Kuruma ilk girişlerinde; İdare ve Gözlem Kurulunun mahpus dosyası üzerinde yaptığı incelemelerden sonra mahpusun suç tipine uygun koğuşa veya odaya yerleştirildiğini ifade etmiştir.
38. Görüşme gerçekleştirilen mahpusların büyük bir bölümü, genel olarak infaz koruma memurlarının kendilerine yönelik davranışlarından memnun olduklarını, infaz koruma memurlarının sorunlarını çözmekte kendilerine yardımcı olduklarını ifade etmiştir. Yalnızca bir koğuştaki iki mahpus, personelin kendilerine yönelik fiziksel şiddet yoluyla kötü muamelede bulunduğunu iddia etmiş ancak söz konusu iddiaların tarih aralığı bakımından eskiye ait olmasından dolayı kamera kayıtlarıyla teyit edilme imkânı olmamıştır.
39. İdare, Kurum personelinin büyük bir bölümünün hizmet içi eğitimi kapsamında sadece 3 haftalık personel yetiştirme eğitimi aldığını, söz konusu eğitimin 2 saatlik bir insan hakları eğitimini de içerdiğini, Kuruma yeni başlayan 26 infaz koruma memurunun ise herhangi bir eğitim almadığı bilgisini paylaşmıştır.

3.3. DİSİPLİN VE ŞİKÂYET PROSEDÜRLERİ

40. İdare, Kurum içi dilekçelerin, sabah sayımında dilekçe kontrolü yapan görevliler tarafından günlük olarak alındığını, dilekçenin konusu ve mahiyeti açısından tasnif edilerek Kurum ikinci müdürü tarafından ilgili birimlere havale edildiği bilgisini vermiştir. Mahpuslar yapılan görüşmelerde, dilekçelerin sabah sayımı sırasında görevliler tarafından toplanıp sıraya konduğunu ancak dilekçelere herhangi bir dilekçe numarası verilmediği için dilekçelerinin işleme alınıp alınmadığı hususundan emin olmadıklarını ama dilekçelerinin büyük bir bölümüne cevap verildiğini belirtmişlerdir.
41. İdare, sayımların sabah ve akşam olmak üzere günde 2 defa yapıldığı, sayımların mevsim şartlarına göre bazen koğuş içerisinde, bazen de havalandırma alanlarında yapıldığı bilgisini vermiş; görüşme yapılan mahpuslar da söz konusu durumu teyit etmiştir.
42. İdare, Kurumda meydana gelen ve yaralamaya sebebiyet veren olaylarda mahpuslara yönelik idari soruşturma başlatıp konuyla ilgili ayrıca suç duyurusunda bulduklarını ve son bir yıl içerisinde 210 adli vakanın yaşandığını belirtmiştir. İdare, Kurumda son bir yıl içerisinde 1 mahpusun kötü muamele iddiasıyla şikâyette bulunduğu, şikâyet üzerine olaya karışan görevli hakkında adli soruşturmanın yanı sıra İdare tarafından disiplin soruşturması başlatıldığı bilgisini vermiştir. Söz konusu şikâyete ilişkin Ziyaret Heyetinin yaptığı incelemede, İdarenin 07.10.2022 tarih ve ... sayılı yazıyla olayla ilgili idari bir soruşturma

başlattığı ve konunun aynı zamanda adli merciler tarafından da incelendiği ve her iki soruşturmanın henüz sonuçlanmadığı anlaşılmıştır.

43. İdare, Kurumda son 1 yıl içerisinde mahpuslara yönelik 94 kınama cezası, 40 bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası, 5 ücret karşılığı çalışılan işten yoksun bırakma cezası, 30 haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama cezası, 45 ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası, 51 hücreye koyma cezası olmak üzere toplamda 265 disiplin cezası uygulandığı bilgisini vermiştir.

3.4. BESLENME

44. İdare, yemeklerin günlük iase bedeli kapsamında verildiğini, yemeklerin Şırnak Açık Ceza İnfaz Kurumunda pişirilerek getirildiğini, yemeklerin miktarı ve çeşitliliğine önem verildiğini, yemeklerin bir kişinin günlük olarak alması gereken kalori ihtiyacı gözetilerek hazırlandığını belirtmiştir. Görüşme gerçekleştirilen mahpuslar, yemeklerin tadının iyi olduğunu ancak yemeğin az verildiğini iddia etmişlerdir. Ziyaret Heyeti de, inceleme sırasında öğle yemeğini kurum personeliyle birlikte yemiş ve öğle yemeğinin lezzeti, kalitesi ve doyuruculuğu Heyet tarafından yeterli bulunmuştur. Ancak yemek listelerinde yapılan incelemede sabah kahvaltısında verilen yemek menüsünün doyuruculuğun yetersiz olduğu değerlendirilmiştir.
45. İdare, özel beslenme ihtiyacı olan (alerji, şeker hastalığı, tansiyon hastalığı vb. durumlar) mahpuslar için durumlarına uygun yemekler hazırlandığı bilgisini vermiştir. Görüşme yapılan mahpuslar özel beslenme ihtiyacı olan mahpuslara yönelik taleplerine uygun diyet yemekleri hazırlandığını belirtmiştir.
46. İdare, mahpusların içme suyu ihtiyacının şebeke suyuyla karşılandığı, buna ek olarak mahpusların kantinden de içme suyu temin edebildikleri bilgisini paylaşmıştır.

3.5. SAĞLIK

47. Kurumun sağlık biriminde mesai saatlerinde görevli 1 hekim, 2 diş hekimi, 1 hemşire, 2 sağlık personeli ve 3 infaz koruma memuru görev yapmaktadır. Ziyaret tarihinden sonra 2 hemşirenin daha Kuruma ataması yapılmıştır. İdare, hekimin 09:00-16:00 esasına, diğer sağlık personelinin ise 8:00- 17:00 esasına göre görev yaptığı bilgisini paylaşmıştır.
48. Kurum hekimiyle yapılan görüşmede, yoğunluğu önlemek amacıyla durumu acil olan mahpuslar hariç, her koşuşa belirli bir gün ayırdıklarını ve günlük muayene talep dilekçelerini bu yöntemle göre aldıklarını belirtmiştir.

- 49.** İdare, kronik hastalığı bulunan mahpusların düzenli olarak kontrollerinin yapıldığı, mahpusların kullanmaları gereken ilaçların doktor tarafından reçete edilerek personel tarafından temin edildiği ve hastalara teslim edildiği bilgisini vermiştir. İdare ayrıca mahpuslara bırakılması sakıncalı olan ilaçların personel tarafından günlük olarak kontrollü bir şekilde mahpuslara verildiği bilgisini paylaşmıştır. Kurum hekimiyle yapılan görüşmede, ilaçların temin edilmesi konusunda herhangi bir problem yaşanmadığı ifade edilmiştir. Görüşme yapılan mahpuslar da, İdare ve Kurum doktorunun duruma ilişkin açıklamalarını teyit etmiştir.
- 50.** İdare, Kurum hekimi tarafından hastaneye sevki uygun görülen mahpusların jandarma personeli tarafından hastaneye götürüldüğü ve sevk günlerinin jandarma personel sayısına göre değişiklik gösterdiği bilgisini paylaşmıştır. Mahpuslar, genel itibariyle Kurumdaki sağlık hizmetlerinden memnun olduklarını ancak hastane sevklerinde sorun yaşadıklarını ve sevklerin çok geç yapıldığı şikâyetinde bulunmuşlardır. İdare, Şırnak'ta uzman doktor sayısının az olduğunu bu yüzden de sevki yapılan mahpusların genellikle Diyarbakır ve Elazığ'a götürüldüğünü, mesafenin uzaklığı ve jandarmanın ayarlamalarında yaşanan sıkıntılardan dolayı sevklerde zaman zaman gecikmeler yaşanabildiğini belirtmiştir.
- 51.** Ziyaret Heyeti tarafından sağlık servisinde yapılan incelemede, servis de acil bir müdahale için gerekli teçhizatın olduğu, günlük ortalama 60-80 arasında mahpusun muayene edildiği, sağlık talebine ilişkin dilekçelerin düzenli olarak arşivlendiği ve yapılan muayene işlemlerinin muayene kayıt defterlerine günlük olarak işlendiği görülmüştür.
- 52.** Ziyaret Heyetinin incelemesi sırasında, Kurum hekiminin, hastalarını infaz koruma memurları ve diğer sağlık personelinin bulunduğu bir ortamda muayene ettiği, hasta mahremiyetine özen göstermediği gözlemlenmiştir. Kurum hekimi, mahpusların kendisine zarar vermesinden çekindiğini bu yüzden de infaz koruma memurlarının varlığında mahpusları muayene ettiğini ifade etmiştir.
- 53.** Kurumda, biri Kurum personeli biri de Sağlık Bakanlığı tarafından geçici görevle görevlendirilmiş 2 dış hekim görev yapmaktadır. Dış servisinde, diş çekme, dolgu, kanal tedavisi, diş temizleme gibi çok sayıda tedavi hizmeti verilmekte olup bunun için gerekli ekipman mevcuttur. Serviste günde 30-35 mahpusun diş muayenesi ve tedavi işlemlerinin yapıldığı, mahpusların dosyalarının ve muayene taleplerine ilişkin dilekçelerin düzenli bir şekilde tutulduğu anlaşılmış ve serviste son kullanma tarihi geçen malzeme olmadığı tespit

edilmiştir. Görüşme yapılan mahpusların büyük çoğunluğu, dış muayene ve tedavilerinin sorunsuz bir şekilde yapıldığını belirtmiştir.

3.6. PSİKO-SOSYAL SERVİS HİZMETLERİ

- 54.** Psiko-sosyal serviste 1 psikolog, 1 sosyal çalışmacı ve 1 infaz koruma memuru görev yapmaktadır.
- 55.** Psiko-sosyal servisin, Kuruma yeni gelen mahpuslarla ilk 3 gün içerisinde görüşme gerçekleştirdiği, görüşmede kişilerin genel bilgileri, varsa daha önce yaşadığı psikolojik rahatsızlıkları, gördüğü tedaviler ve madde bağımlısı olup olmadığı gibi bilgiler alınarak ilk görüşme formuna işlendiği anlaşılmıştır.
- 56.** Psiko-sosyal servisin, psikofarmakolojik tedaviye ihtiyaç duyan mahpusların psikiyatri sevkini gerçekleştirdiği ve takibini yaptığı, kriz durumunda olan (kendine zarar verme ya da yakınlarından birisinin kaybı gibi durumlarda) mahpuslarla özel görüşmeler yaparak psikolojik destek sağladığı, intihar ve risk grubunda olan mahpuslarla takip esaslı psiko-sosyal bireysel görüşmeler yaptığı, bu kapsamda intihara meyilli 2 mahpusun takiplerini düzenli olarak yaptığı anlaşılmıştır.
- 57.** İdare, Kurumun psiko-sosyal servisinin dilekçe talepleri doğrultusunda aylık ortalama 750 - 800 bireysel görüşme yaptığı bilgini paylaşmıştır.
- 58.** Ziyaret Heyetinin yaptığı incelemede Kurumda grup çalışma odasının yapım aşamasında olduğu ve Kurumda mahpuslara yönelik herhangi bir grup çalışması yapılmadığı tespit edilmiştir.

3.7. EĞİTSEL, SOSYAL, KÜLTÜREL, MESLEKİ VE SPORİF FAALİYETLER

- 59.** İdare, sportif faaliyetler kapsamında her koğuşun 1 hafta açık spor salonuna, 1 hafta kapalı spor salonuna çıktığı bilgisini vermiştir. Görüşme yapılan mahpuslar, bir hafta kapalı spor salonuna, bir haftada açık spor salonuna çıkarıldıklarını ifade etmişlerdir.
- 60.** Ziyaret Heyetinin incelemesinde, kapalı spor salonunda futbol ve basketbol oyunları için gerekli ekipman bulunduğu görülmüş ancak açık spor salonunun zemininin zorlu hava koşullarından dolayı tahrip olduğu ve zeminde çukurlar oluştuğu ayrıca alanda futbol oynanmasına imkân verecek ekipmanlardan kale direği olmadığı gözlemlenmiştir. Yapılan evrak incelemesinde, Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı arasında var olan

protokol kapsamında, 11.10.2022 tarihinde her iki bakanlık temsilcilerinin bir araya gelerek bir toplantı düzenlediği ve toplantıda, açık spor salonunun zemin yenileme çalışmalarının Şırnak Gençlik Spor İl Müdürlüğü desteğiyle yapılması hususunun tutanağa bağlandığı tespit edilmiştir.

- 61.** Koğuşlarda bulunan televizyonlarda müzik ve belgesel kanalları dâhil olmak üzere 26 televizyon kanalı mevcut olduğu anlaşılmıştır. Görüşme yapılan mahpuslar, televizyonda sinema kanalı olmadığını ve haber kanal sayısının yetersiz olduğunu iddia etmişlerdir. Yapılan incelemede, televizyonda 2 adet haber kanalı olduğu ancak sinema kanalının mevcut olmadığı tespit edilmiştir.
- 62.** İdare, Kurum kütüphanesinde 6300 kitabın olduğunu ve Kültür ve Turizm Bakanlığı ile yapılan protokol neticesinde mahpusların Şırnak İl Halk Kütüphanesinde bulunan kitaplardan da yararlanabildiğini ifade etmiştir. Kütüphanede 2'si öğretmen ve 3'ü infaz koruma memuru olmak üzere toplam 5 görevli çalışmaktadır.
- 63.** İdare, mahpusların okumak istediği kitapları dilekçeyle talep ettiğini, taleplerinin Kurum kütüphanesinden karşılandığını, bunun dışında mahpusların yakınları tarafından gönderilen yayınların İl Emniyet Müdürlüğünün yasak yayınlar listesinde değilse ilgili mahpuslara doğrudan teslim edildiğini, ayrıca mahpusların dış kantinden talep etmeleri durumunda kitap, dergi ve ilgili yayınların satın alınarak mahpuslara dağıtıldığını aktarmıştır.
- 64.** İdare ayrıca, mahpusların haftalık olarak 3 kitap Kurum kütüphanesinden, 3 kitapta İl Halk Kütüphanesinden ve şahıslarına ait 5 kitap bulundurabileceğini belirtmiştir. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde kitaplara erişim konusunda herhangi bir engelle karşılaşmadıklarını, ilgili personelin kendilerine yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Ziyaret Heyetinin Kurum kütüphanesindeki incelemesinde; birkaç mahpusunun kütüphaneye çıkarak kütüphaneden faydalandığı, mahpuslara dağıtımı yapılan kitapların düzenli olarak kayıt altına alındığı ancak kütüphanede yabancı dilde kaynak bulunmadığı gözlemlenmiştir.
- 65.** Kurumda, 34 açık öğretim fakültesi öğrencisi, 251 açık öğretim lisesi öğrencisi ve 62 açık öğretim ortaokulu öğrencisi olmak üzere toplamda 347 açık öğretim öğrencisi mahpus bulunduğu aktarılmıştır.
- 66.** Kurumda, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı 4 vaiz görev yapmaktadır. Vaizlerin haftanın dört günü 9:00-16:00 saatleri arasında Kurumda bulunduğu anlaşılmıştır. Ziyaret Heyetinin vaizlerle yaptığı görüşmede; vaizler, koğuşlara ziyaretler gerçekleştirdiklerini ve talep eden mahpuslarla kendi odalarında bireysel görüşmeler yaptıklarını ifade etmiştir. Yapılan

bireysel görüşmeler kapsamında intihara meyilli bazı mahpuslarla özel olarak ilgilendiklerini ve bu konuda olumlu bir takım geri dönüşler aldıklarını da ayrıca vurgulamışlardır. Vaizler, Kurumda 1 mahpusla hafızlık çalışmaları yürüttüklerini, bununla birlikte mahpuslara yönelik olarak Elif Ba, Tecvid ve Din Kültürü Kursları düzenlediklerini belirtmiştir.

- 67.** Kurumda atölye çalışması bulunmamaktadır. İş ve meslek edindirme çalışmaları kapsamında ise bayan kuaförlük kursu açma hazırlıklarının tamamlandığı (kurs için gerekli malzemelerin alındığı, kursa katılım sağlayacak mahpusların isimlerinin belirlendiği) tespit edilmiş olup İdare de kısa zaman içerisinde kursun başlanacağı bilgisini vermiştir.
- 68.** Mahpuslarla yapılan görüşmelerde bazı mahpusların okuma yazma bilmedikleri anlaşılmıştır. Söz konusu durum Ziyaret Heyeti tarafından İdareye aktarılmış ve Kurum Eğitim Kurulu, ziyaretin ardından 07.11.2022 tarihinde aldığı kararla okuma yazma bilmeyen 9 mahpusa yönelik birinci derece okuma yazma kursu başlatmıştır.

3.8. DIŞ DÜNYA İLE ETKİLEŞİM

- 69.** Kurumda 24 adet ankesörlü telefon ve tekli koğuşlar hariç diğer bütün koğuşlarda Akıllı Teknolojilerin Ceza İnfaz Kurumlarına Entegrasyonu (ACEP) projesi kapsamında görüntülü görüşme sistemi bulunmaktadır.
- 70.** İdare, mahpusların ayda 1 açık görüşe, 3 defa da kapalı görüşe çıktıklarını, açık ve kapalı görüş sürelerinin 40 dakika şeklinde uygulandığını, sürenin görüşmenin gerçekleşme anıyla birlikte başladığını ifade etmiştir. İdare ayrıca mahpusların yakınlarıyla haftada 30 dakika görüntülü görüşme yaptığı bilgisini vermiştir. Görüşme yapılan mahpuslar, idarenin görüşmelerle ilgili verdiği bilgilerle aynı yönde beyanda bulunmuş ve bu konuda herhangi bir kısıtlamayla karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir.
- 71.** Mahpuslar, avukat görüşme odasında avukatları ile görüştiklerini, bu konuda herhangi bir kısıtlamayla karşılaşmadıklarını beyan etmişlerdir. Ziyaret Heyeti tarafından avukat görüşme odalarında yapılan incelemede, odalarda kamera olmadığı, odaların mahpus ile avukatın konuşmasının duyulamayacağı ancak görülebileceği şekilde tasarlandığı gözlemlenmiştir.

4. TAVSİYELER

4.1. KURUM İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

72. Engelli koğuşunun, fiziksel engeli bulunan mahpusların da günlük yaşamını kolaylaştıracak şekilde tekrardan dizayn edilmesi ve koğuş banyosunun engelliler için uygun hale getirilmesi,⁴
73. Kurum ısıtma sistemindeki eksikliklerin, bölgenin soğuk ve ağır kış şartları göz önünde bulundurularak giderilmesi,⁵
74. Su otomatlarındaki sorunun giderilerek bütün mahpuslara, eşit ve ihtiyaçlarını giderecek miktarda sıcak suyun düzenli olarak sağlanması,
75. Koğuş pencerelerinin kenarlarına, su sızmalarını engellemek için silikon çekilmesi; kar ve buz kütlelerinin risk oluşturduğu çatılara ise kar tutucularının takılması,
76. Kahvaltı menülerinin, her mahpusun sağlıklı ve güçlü olması için yeterli besin değeri içerecek şekilde hazırlanması,⁶
77. Televizyon kanallarının güncellenerek, sinema gösterimi sağlayacak bir kanalın da kanal listesine eklenmesi,
78. Hastane sevk raporu düzenlenmiş ve acil muayene olması gereken mahpusların hastane sevklerinin en kısa sürede gerçekleştirilmesi⁷ ve hasta muayenelerinin tam bir mahremiyet içerisinde gerçekleştirilmesi⁸
79. Kurum personeline, insan hakları ile BM'nin İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İstanbul Protokolü başta olmak üzere işkence ve kötü muamele eğitimlerinin verilmesi,

⁴ **Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları) Kural 13:** “Hapishane idareleri fiziksel, zihinsel ya da diğer engellilikleri olan mahpusların hapishane yaşamına eşitlik temelinde tam ve etkili bir şekilde erişimini sağlayacak makul barınma koşullarını, tam olarak sağlar ve o koşullarda düzenlemeler yapar.”

⁵ **Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları) Kural 13:** “Mahpuslara kalmaları için ayrılan bütün yerlerde ve özellikle uyudukları yerlerde, iklim şartlarına ve ayrıca metreküp başına düşen hava miktarına, asgari zemin alanına, aydınlatmaya, ısıtmaya ve havalandırmaya gerekli özen gösterilerek, sağlık için gerekli bütün koşullar karşılanır.”

⁶ **Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları) Kural 22:** “Kurum idaresi tarafından, her mahpusa sağlıklı ve güçlü olmaları için besin değeri yeterli, iyi hazırlanmış ve uygun saatlerde sunulan yemekler verilir.”

⁷ **Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları) Kural 27:** “Özel bir tedaviye ya da ameliyata ihtiyacı olan mahpuslar, uzmanlaşmış kurumlara ya da sivil hastanelere nakledilir. Bir hapishanenin kendi hastane olanakları varsa, mahpuslar uygun tedavi ve bakım için sevk edildiklerinde bu birimler yeterli insan gücü ve donanımına sahip olur.”

⁸ **Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları) Kural 31:** “Hekim ya da uygun olduğunda diğer nitelikli sağlık görevlileri, bütün hasta mahpusları, fiziksel ya da zihinsel sağlığı ile ilgili şikâyeti olan ya da yaralanmış bütün mahpusları ya da doğrudan özel olarak sağlığıyla ilgilenilen herhangi bir mahpusu, günlük olarak görür. **Bütün tıbbi muayeneler, tam bir mahremiyet içinde yürütülür.**”

80. Kurumdaki kameraların kör noktaları bertaraf edecek şekilde tekrardan ayarlanması ve bozuk olan kameraların tamir edilmesi,
81. Açık spor salonunun zemininin iyileştirilmesi; salonda futbol oynanmasına imkân verecek futbol kalelerinin tedarik edilmesi,
82. Kurum psiko-sosyal servisinin mahpuslara yönelik, mahpusların beden ve ruh sağlığı ve bütünlüğünü korumayı amaçlayan grup çalışmaları ve programları düzenlemesi,⁹
83. Kütüphanede yabancı dilde yayınlar bulundurulması,¹⁰
84. Mahpusların sosyalleşmesi, bilgi ve görgülerinin artırılması amacıyla düzenlenen eğitim-öğretim kursları ile iş meslek kurslarının sayılarının artırılması, atölyeler açılması, kültürel etkinliklerin düzenlenmesi,¹¹
85. Pandemi nedeniyle ara verilen eş görüşmelerinin tekrardan başlatılması,¹²

4.2. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

86. Kurumda kapasitenin üzerinde mahpus bulunduğundan sorununun çözümüne yönelik çalışmalar yapılması, bu kapsamda Kurumdaki nakil taleplerinin tekrardan değerlendirilmesi, hususları tavsiye edilmektedir.

⁹ **Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 12. maddesi:** “Psiko-sosyal yardım servisi MADDE 12- (1) Psiko-sosyal yardım servisi; personel ve hükümlülerin ruh ve beden sağlığı ve bütünlüğüne ilişkin koruyucu, geliştirici programları araştıran, uygulayan ve gerektiğinde tedavi sürecine katılarak psikolojik destek ve müdahalede bulunan, ayrıca hükümlülerin bireysel özelliklerini, yaşam koşullarını ve suç işleme nedenlerini belirleyerek bireysel gelişmelerine yardımcı olan, kurum yaşamına uyumlarını ve toplumsal yaşamla uyumlaşmalarını sağlayan ve bireyin yeniden suç işlemesini engelleyecek önlemleri alan ve bu amaçla gerektiğinde kurum en üst amirinin bilgisi dahilinde, aileler ve sosyal çevreyle görüşme yapan servistir. Psiko-sosyal yardım servisinde; psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog ve çocuk gelişimi uzmanı görev yapar.”

¹⁰ **Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi (2012) 12 sayılı Tavsiye Kararı Kural 3 ve yorumu:** “Yabancı uyruklu tutuklu ve hükümlülere insan haklarına saygı gösterilerek ve özel durum ve bireysel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak muamele edilmelidir.”

¹¹ **Avrupa Cezaevi Kuralları, Kural 27.6:** Spor, oyunlar, kültürel faaliyetler, özel hobiler ve diğer boş zaman uğraşlarına imkân sağlanmalı ve mümkün olduğunca mahpusların bu etkinlikleri organize etmelerine izin verilmelidir.”

¹² **Hükümlü Ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik Madde 11:** “Kapalı ceza infaz kurumundaki hükümlü ve tutuklulara, en geç üç ayda bir kez olmak üzere, üç saatten yirmi dört saate kadar eşleriyle kurumun bu tür ziyaretler için ayrılan bölümünde ve personelin yakın nezareti olmaksızın mahrem şekilde eş görüşmesi ödülü verilebilir.”